

Praag vorige week. Heel Tsjechië wordt geteisterd door smog. Die blijft hangen door de omringende bergen, waardoor het land in een keteldal ligt.

Foto Filip Singer / EPA

Ostrava kan niet zonder staal

De staalfabriek van ArcelorMittal in het Tsjechische Ostrava is zegen en vloek tegelijk: zij bezorgt de inwoners zowel werk als zware luchtvervuiling. Kritiek klinkt dan ook zacht.

Van onze correspondent
Jan Hunin

OSTRAVA Enkele maanden geleden deden onderzoekers van het Tsjechische Instituut voor Experimentele Geneeskunde een verrassende ontdekking. Ze stelden vast dat inwoners van de industriestad Ostrava beter bestand zijn tegen de kwalijke gevolgen van luchtvervuiling dan inwoners van Praag.

Dat zouden ze te danken hebben aan de grotere aanwezigheid van XRCC5, een gen dat verantwoordelijk is voor het herstel van beschadigd DNA. Hoewel de conclusies van de studie voorlopig omstreden zijn, kwam het nieuws als een verademing in een stad die tot het meest vervuilde industriegebied van de EU behoort.

Net zoals in het over de grens gelegen Poolse Katowice is de zware industrie er de belangrijkste boosdoener. Wetenschappers hebben uitgetekend dat de plaatselijke staalfabriek verantwoordelijk is voor 60 tot 90 procent van de luchtvervuiling in Ostrava.

Die cijfers worden tegengesproken door de eigenaar van de fabriek, staalreus ArcelorMittal. Volgens de directie is de fabriek in Ostrava verantwoordelijk voor hooguit 40 procent van de vervuilde lucht. De rest zou komen van het verkeer en huisverwarming.

Zoals tabaksproducenten is ook ArcelorMittal niet overtuigd van de schadelijke gevolgen van zijn rook. Een woordvoerder van de fabriek in Ostrava vertelde eerder dit jaar aan een Britse televisieploeg dat er meer onderzoek nodig is voor de band tussen het bedrijf en ademhalingsproblemen kan worden bewezen.

Dat wil niet zeggen dat de staalreus de zaken op zijn beloop laat. Sinds ArcelorMittal in 2003 de Tsjechische staalfabriek overnam, is vierhonderd miljoen euro geïnvesteerd

in de modernisering van de oude fabriek. Nog maar pas werden twee schoorstenen uitgerust met moderne filters. Ze moeten de uitstoot van fijnstof dat kleiner is dan 10 micrometer (PM10) tegenhouden. De fabrieksdirectie gaat er prat op dat ze nog nooit de Tsjechische milieuregels heeft overtreden.

Voor de plaatselijke activisten van Ciste Nebe (Heldere Hemel) is dat niet genoeg. De nieuwe filters houden alleen PM10 tegen. Kleinere stofdeeltjes (PM 2,5) hebben nog altijd vrij spel. In de Belgische fabrieken van ArcelorMittal zou de uitstoot van het kankerverwekkende benzeen tien keer lager liggen dan in de Tsjechische.

Dat er nog veel werk aan de winkel is voor de lucht van Ostrava schoon is, blijkt wanneer, zoals de afgelopen weken, de stad wordt getroffen door een zogeheten inversie. Dan hangt over de hele agglomeratie een dikke smog, die normaal leven onmogelijk maakt. Kinderen en ouderen kregen vorige week de raad binnen te blijven en de ramen en deuren gesloten te houden. Fysieke inspanningen in open lucht werden ten zwaarste afgeraden.

Vooraf kinderen in de stad hebben last van vuile lucht

Dat die voorzorgsmaatregelen niet genoeg zijn om de kwalijke gevolgen van de smog tegen te houden, blijkt in de spreekkamer van dokter Eva Schallerova, de kinderarts van Radvanice, een van de meest vervuilde wijken van Ostrava. Vanuit haar spreekkamer kan je de rookpluimen uit de schoorstenen van de staalfabriek zien komen.

Binnen is het een drukte van jewelste. Schallerova heeft al meer dan ze-

ventig patiënten behandeld en het is niet eens middag. Bijna allen hebben ze last van de vervuilde lucht. 'Het klassieke probleem', zegt Schallerova, terwijl ze de lendenen van een meisje betast. Haar lever en milt zijn gezwollen, een natuurlijke reactie op de schadelijke stoffen die via de longen in het bloed worden opgenomen. Schallerova schrijft vitamine C voor.

Dat vooral kinderen last hebben van de smog is geen toeval. Hun afweersysteem heeft zich nog niet aangepast aan de vervuiling. Volgens Schallerova worden in haar wijk kinderen gemiddeld honderd keer ziek voor ze zes jaar oud worden.

Toch lokt de staalfabriek bij de ouders in de wachtzaal weinig negatieve reacties uit. De moeder van een kind dat is gediagnosticeerd met bronchitis, zegt dat de vervuiling slechts voor een deel het werk van ArcelorMittal is. Ze schuift de schuld op de goedkope brandstoffen waarmee veel inwoners hun huizen verwarmen. En op de wind uit Polen, waar de milieunormen nog minder strikt zijn dan in Tsjechië.

Het is het standaardantwoord in een stad die al anderhalve eeuw leeft van de zware industrie. Bij ArcelorMittal Ostrava werken 7000 mensen, niet heel veel voor een stad van 300 duizend inwoners, maar veel andere bedrijven zijn voor hun toekomst afhankelijk van de fabriek. Na de sluiting van de meeste kolenmijnen kan de regio zich geen grote bedrijfsluiting meer permitteren.

Dat verklaart waarom de activisten van Ciste Nebe er niet in slagen de grote massa te mobiliseren voor hun campagne tegen ArcelorMittal. En waarom de burgemeester van Ostrava zegt dat de sluiting van de fabriek veel erger zou zijn voor zijn stad dan luchtvervuiling.

Het verklaart ook waarom kritiek schaars is. In de polikliniek vlakbij de staalfabriek weigert een neus-, keel- en oortarts commentaar te leveren op

de luchtvervuiling. Een gepensioneerde staalarbeider, die in de gang zijn beurt zit af te wachten, heeft het aangehoord. 'Wiens brood men eet, diens woord men spreekt', glimlacht hij.

Niet dat de man, Milan Moldrik, zelf iets kwaads te vertellen heeft over de fabriek. 'Schrijf op, wat ik zeg. Het is tien keer beter dan het was. Toen ik nog naar school ging, in de ja-

ren zestig, kon je de voetpaden niet zien van het stof.'

Moldrik, sinds zijn dertiende astmapatiënt, gelooft niet dat het hoge aantal kinderziekten iets te maken hebben met de luchtvervuiling. 'Kinderen spelen nog zelden buiten, ze zitten liever thuis voor de computer. Bovendien gaan ze te vaak in bad. En dan sta je erover verbaasd dat ze last hebben van een allergietje.'

Smog boven Tsjechië

Tsjechen beleven ergste mist in recente geschiedenis

Nederland was afgelopen week niet het enige land dat onder dichte mist zat.

De Tsjechen kregen het veel erger te verduren. De afgelopen weken beleefden ze de ergste mist uit hun recente geschiedenis. Door de combinatie van luchtvervuiling en windstil weer hing over grote delen van het land een dikke smoglaag.

In het industriegebied rond Ostrava in het westen van Tsjechië maten deskundigen fijnstofwaarden gemeten die driemaal hoger waren dan de norm.

De Tsjechische burgers kregen de

raad zoveel mogelijk binnen te blijven en op sommige plaatsen werd de industriële productie aan banden gelegd.

Behalve de zware industrie en het verkeer is ook de verwarming verantwoordelijk voor de smog. Veel Tsjechen stoken thuis met goedkope brandstoffen zoals hout, steen- of bruinkool.

Ook de geografie speelt een rol. Door de bergen aan zijn grenzen heeft Tsjechië veel weg van een keteldal, waaruit de vervuilde lucht door gebrek aan wind moeilijk kan ontsnappen.